
TOPLANTI & GEZİ

Müslüman Toplumlar: Bugünün ve Geleceğin Meseleleri,
Türkiye Yaz Okulu - Ağustos 2015

TUBA NUR U Mut*

IIIT (International Institute of Islamic Thought) Londra Ofisi, Kırklareli Üniversitesi, FSM Vakıf Üniversitesi Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, Uluslararası Medeniyetler Araştırma Merkezi, Center for Advanced Studies (Saraybosna), Institute for Epistemological Studies Europe (Brüksel) ve Mahya Yayıncılık tarafından The Fairfax Institute (ABD) işbirliği ile organize edilen ve Kırklareli Demirköy'de 1-14 Ağustos 2015 tarihleri arasında İngilizce olarak gerçekleştirilen "Müslüman Toplumlar: Bugünün ve Geleceğin Meseleleri" başlıklı yaz okulunda farklı ülkelerden akademisyenler ve uzmanlar belirli başlıklar altında sunulan meselelere dair katılımcılara kendi uzmanlık alanlarında dersler verdiler.

Kırklareli Üniversitesi'nde yapılan açılış programında açış konuşmalarını takiben gerçekleşen oturum, Rektör Prof. Dr. Mustafa Aykaç'ın "Yüksek Öğretimde Yeni Sorunlar", Prof. Dr. Teoman Duralı'nın "Medeniyet nedir? Anlamı ve Tarihi", Prof. Dr. Zeki Parlak'ın "Endüstri sonrası Toplumun Gelişi" ve Prof. Dr. Recep Şentürk'ün "Müslüman Dünyadaki Entelektüel Bağımlılığın Üstesinden Nasıl Gelinebilir?" başlıklı sunumları ile devam etti.

Programın geri kalanı Kırklareli-Demirköy Çiftliği'nde gerçekleşti. Buradaki derslerin ilki Prof. Dr. Bekir Karlığa'nın verdiği "Müslüman Dünya ve Yeni Medeniyet Algısı" isimli dersti. Karlığa, medeniyet kavramı, medeniyetlerin gelişiminde tarihi süreçte yaşanan değişimler, İbrahimi geleneğin medeniyet tarihindeki etkisi gibi hususlarda detaylı

---

* Arş. Gör. | Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

bilgiler verdikten sonra özellikle medeniyet birikimi açısından o döneme dek zayıf olan Arap coğrafyasının vahiy ile beraber kısa sürede dünya medeniyetleri ile yarışacak düzeye nasıl geldiğine dair açıklamalarda bulundu. Bu çerçevede İslam'ın mücerred Tanrı tasavvuruna dair yaptığı vurgu ile medeniyet inşasında önemli bir husus olan "soyutlama" kabiliyetinin gelişimine katkı sağladığını ve bunun önemini ifade eden Karlığa, İslam Medeniyeti'nin üzerine yükseldiği dört ana esas olan "ezeli hikmet, ebedî nübüvvet, âlem-şümûl medeniyet ve evrensel adalet"e de işaret ederek bu kavramları yansımalarıyla beraber izah etti, batı ve İslam Medeniyeti arasında mukayeseler yaptı.

Georgetown Üniversitesi'nden Doç.Dr. Jonathan Brown'ın verdiği "Hadis ile İlgili Meseleler, Geçmişte ve Bugün Yorumlama" başlıklı derslerde ise özellikle Kur'an ve Sünnet ilişkisi, yaşayan gelenek olarak sünnet, sünnetin dinin anlaşılmasındaki rolü, günümüzde sünnetin nasıl anlaşılması gerektiği gibi meseleler ele alındı. Özellikle günümüzde hadis ile alakalı sorunların otantiklik ve yorumlama açısından öne çıktığını ifade eden Brown, örnekler üzerinden bu hususları açtı. Kur'an metninin yapısı üzerinde de detaylı açıklamalar yaparak tartışmalı görülen bazı meseleler üzerinde durdu.

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi'nden Dr.Tuba Boz ise "Kültürlerarası İletişim & Kültürel Farklılıklar ve Kültür Şoku" başlıklı dersinde kültür çalışmalarını konu edinen Antropoloji biliminin bu meseleleri hangi yaklaşımlar üzerinden ele aldığı, hangi teorilerin ve modellerin geliştirildiği gibi alana dair temel hususlara dair bilgiler verdikten sonra düşük bağlamlı kültürler ve yüksek bağlamlı kültürler arasındaki farklara, küreselleşmenin farklı kültürlerle olan iletişimi nasıl etkilediğine ve kültür şokuna değindi.

IIIT Akademik Çalışmalar Müdürü Dr.Ermin Sinanoviç de modern İslam anlayışında tecdid (revival) ve ıslah (reform) kavramlarına, ümmetin karşılaştığı problemlere dair sorunların tespitine ve yeniden canlanmanın nasıl mümkün olacağına dair çaba sarf etmiş olan Afgani, Abduh, el-Kevâkibî, Şekip Arslan, Ebu'l Hasen en-Nedvî gibi düşünürlerin meselelere yaklaşımlarına ve ne tür metotlar benimsediklerine ilişkin detaylı bilgiler verdikten sonra bugün için önemli olan "nasıl bir yöntem benimsemeliyiz" sorusu üzerinde durdu ve pek çok problemle

karşılaştığımız günümüz dünyasında entelektüel problemlerin çözümüne ilişkin İİT'nin benimsediği yöntemi, yeni düşünce tarzını izah etti. Buna göre yapılması gereken, karşılaştığımız problemlerde; Kur'an, sünnet, ilmi mirasımız, sosyal bilimler ve tabiat bilimlerinin tamamının entegrasyonu ile "ictihadlar" yapılarak çözümler üretilecek (tecdid aşaması), yine her aşamada olmazsa olmaz "ictihad" ile toplumu daha iyi bir hale getirmek için bu çözümler toplumda uygulanacaktır (ıslah aşaması). Sinanoviç "İslam ve İyi Yönetim" başlıklı dersinde ise İslam'ın iyi bir yönetim için hangi değerleri ikame ettiğine, bunun pratikteki görünümüne, günümüzdeki Müslüman toplumlarda durumun nasıl olduğuna ilişkin tespitlerini paylaştı.

İstanbul Şehir Üniversitesi'nden Yard.Doç.Dr. Ahmet Okumuş ise çağımızın meşru görülen yönetim şekli olarak görülen demokrasi üzerine verdiği derste demokrasi kavramının analizi, felsefi literatürde geçmişten günümüze nasıl anlaşıldığı gibi hususlara değindi, kavrama dair tarihsel serencamı verdi ve bugünkü durumu ifade etti.

Prof.Dr. Murteza Bedir'in "Kuran ve Sünnet" başlıklı dersi de "günümüzde Kur'an ve sünneti nasıl okumalıyız" sorusuna cevap niteliğindedir. Sünnetin rivayetler yanında pratik bir model olarak anlaşılmasının önemini ifade eden Bedir, sünnetin somut anlamda İslam'ı sergilediğine, fıkıh okullarının da başlangıçtan beri metinlerle birlikte bu hususa verdikleri öneme vurgu yaptı. Modernleşme döneminde Müslüman dünyanın pek çok alanda istila altında olması sebebiyle bu anlayışla ilgili bir değişim yaşandığını, bu sürecin neticesinde, o döneme dek kesintiye uğramamış geleneğin 19.yüzyılda kaybedildiğini hatırlattı. Bu durumun bir sonucu olarak yalnızca metin biçiminde kalan Kur'an ve sünnetin, Müslüman toplumlarda o dönemde öne çıkan selefi yorumlama tarzıyla anlaşılmaya girildiğini, ictihadın içeriğinin köklü bir biçimde değişikliğe uğradığını, bu süreçte paniğe kapılmış bir tepkiselikle oryantalist iddiaların geçerli görülmesi neticesinde de suçlamaların sufi-kaderci görüşleri teşvik ettikleri gerekçesiyle eski âlimlere ve geleceğe yöneldiğini ifade etti. Bu iddialara mukabil, Kur'an ve sünnetin anlaşılmasında entelektüel mirasın, fıkhi okulların oynayabileceği önemli role işaret eden Bedir, yaşayan geleneği atlayarak doğrudan metne dönmenin, metindeki manaları tahrif etme gibi bir risk doğurabile-

ceğini, nitekim günümüzde metne dair kökten farklı okumaların mevcut olduğunu, muzdarip olduğumuz şiddet içeren yaklaşımların da bu şekilde ortaya çıktığını ifade etti. “İslam Hukukunun ve Ahlakının Yüksek Hedefleri (makâsîdü’ş-şerîa)” dersinde ise makâsîd üzerine yazılan eserlerle ilgili genel bilgiler verdikten sonra İslam’ın korumayı esas aldığı hususlar ve belirli bir hiyerarşi üzerine “zaruriyyat, haciyyat ve tahsiniyyat” olarak sınıflandırılmış fıkhi kuralların ne anlama geldiğini, örnekler üzerinden detaylı açıklamalarla izah etti. Yine Kur’an ve sünnetin anlaşılmasında üç anlam seviyesine (zahir, talili, hikmet) de ilişkin bilgiler veren Bedir, şu an tartışmalı görünen meselelerinin birçoğunun esasında entelektüel mirasımızın kendi içindeki dinamizmi ile çözüme kavuşturulduğunu hatırlattı.

Prof. Dr. Bilal Gökçür ise “Türkiye’de İslami İlimler: Batı Oryantalizmine dair Erken Yankılar ve Fikirlerin Daha Sonraki İzleri” isimli dersinde öncelikle oryantalizme, oksidentalizme ve Eurosentrizme dair genel bilgiler verdikten sonra oryantalist çalışmaların geçmişte belirli bir amaç doğrultusunda, İslam düşünce geleneğinden belirli fikirleri seçerek öne çıkarmayı nasıl başardıklarına, bu çalışmaların Müslümanlar arasında nasıl yankı bulduğuna dair somut örnekler üzerinden açıklamalar yaptı. Tarihimizi ciddi bir şekilde ele almamız gerektiğine dair yaptığı vurgu yapan Gökçür, bir metafor üzerinden, gerek bizim gerekse oryantalistlerin çalışmalar yaparken alana “şaşı” biçimde yaklaşmamamız gerektiğini hatırlattı.

Center for Advanced Studies’in müdürü ve Saraybosna Üniversitesi hocalarından Doç.Dr. Ahmet Alibasic, “Müslüman Topluların Krizlerine Dair Farklı Yaklaşımlar” başlıklı derslerinde, öncelikle çeşitli uluslararası indeks, rapor ve istatistiksel analizler üzerinden farklı Müslüman coğrafyaların dünya sıralamasındaki yerlerini göstererek, “makâsîdü’ş-şerîa” açısından önem verdiğimiz hususlarda bile Müslüman toplumların, gayr-i müslim birçok ülkenin gerisinde olduğunu belirtti. Müslüman toplumların karşılaştığı problemler ve yaşadığı krizlere dair 20.yüzyıl başından bugüne dek cevabı olan, çözüm bulmaya gayret eden kişi, kurum, enstitü vb. girişimlere, bu girişimlerin meseleleri hangi açılardan ele aldıklarına, nelere vurgu yaptıklarına dair detaylı bilgiler verdi. Müslüman toplumlara dair eleştirilerin özellikle özgürlük, bilgi

üretimi ve kadın meselelerindeki eksiklikler üzerinden gerçekleştiğini ifade eden Alibasic, verilen birçok cevabın aslında cevap niteliği taşı-mamasının sebeplerinin; cevapların ya çok genel ya da çok basit olma-sından, ya hiçbir öncelik verilmeksizin çok detaylı olmalarından, ya tek bir olaya indirgenmesinden ya da sadece yabancı faktörlerin suçlanma-sından kaynaklandığını ifade etti. Daha etkin cevaplar için bu eksiklik-lerin giderilmesi gerektiğine ve hangi esaslara dikkat edilebileceğine dair yorumlarda bulundu.

IIIT genel sekreteri Prof.Dr. Omar Kasule de “İslami Biyoetik İlkeleri ve Uygulamaları” başlıklı dersinde öncelikle biyoetiğe dair Avrupa’da gelişmiş faydacı, hak temelli, toplum temelli, durum temelli gibi teorile-ri izah edip sonrasında hem İslam’ın ahlaki ilkeleri hem de makâsüdü’ş-şerîa açısından temel alınan ilkeler doğrultusunda ortaya konulan “İs-lami teori”yi izah etti. Bu bağlamda esas alınan kasd, yakîn, zarar, me-şakkat, örf gibi ilkelerin içerimlerini örnekler üzerinden anlattı. Daha sonra bu ilkelerin nasıl uygulanacağına dair farklı tıbbi başlıklar altında varsayımsal örnekler üzerinden, meydana gelen olayların hangi teoriye göre nasıl değerlendirileceği, nasıl sonuçlar vereceğine dair katılımcı öğrencilere uygulama yaptırdı. Bu uygulamalar neticesinde tıp etiği açı-sından mesele teşkil eden örneklerdeki her durum hem batı ilkeleri ve teorilerine hem İslami ilkeler ve İslami teoriye göre tek tek değerlendirilerek mukayeseler yapıldı.

Günümüz Müslüman entelektüelleri arasında önemli bir yere sahip olan Middlesex Üniversitesi’nden Prof.Dr. Ziauddin Sardar, “Bugüne ve Gelecek Zamanlara Uyum Sağlamak” başlıklı derslerinde, son dönem-lerde gelişen bir akademik alan olarak “geleceklere dair çalışmalar (futu-res studies)” hakkında bu alanın neyi ifade ettiği ve amaçladığına iliş-kin, bu alanda mevcut lisans ve lisansüstü programlara, enstitülere, yayınlara dair bilgiler verdi ve kendi yaptıkları çalışmaları, kullanılan metotları örnekler üzerinden katılımcılarla paylaştı. Bu bağlamda geç-mişe dair yapılan çalışmaların geleceklere dair çalışmalar üzerindeki önemli etkisini, geçmiş çalışmalarına ilişkin yönelimleri ve teorileri izah etti. Sardar, bu çalışmalarda gerek düşünsel gerek toplumsal anlamda mevcut trendleri ve yükselen trendleri tespit etmenin önemini, katılımcı-lara yaptırdığı trendleri tespit çalışmaları üzerinden gösterdi ve mevcut

durum üzerine deęerlendirmelerde bulundu. Sardar, içinde bulunduęu-
muz durumu “postnormal” ifadesi ile tanımladığını, bu dönemin karakter-
istik özelliklerinin ise “belirsizlięin” ve sonuçlara dair “bilgisizlięin”
(ignorance) yükselmesi olduğunu kaydetti ve örnekler üzerinden açıklama-
lamalarda bulundu. Postnormal döneme ilişkin verilerle geleceğe ilişkin
analizlerin nasıl yapılacağı üzerinde de duran Sardar, tek bir gelecekte
değil bu alanda geleceklerden söz ettiklerini, daha belirli özelliklere
sahip geleceklerin “süresi uzatılmış günümüz” olarak, olması muhtemel
geleceklerin “aşına gelecekler” olarak, daha uzun vadeli ve halihazırda
çok akla gelmeyen sürecin ise “düşünülmeyen gelecekler” olarak tanımla-
ndığını ifade etti ve söz konusu dönemlere ilişkin özellikleri belirtti.

Yaz okulunun organizatörlerinden, IIIT Avrupa Akademik Danış-
manı Dr. Anas S.al-Shaikh-Ali de “Nefret Söylemi ve İslamofobi’nin
Yükselişi” isimli dersinde “İslam’a yönelik irrasyonel korku ve düşman-
lık” olarak tanımladığı islamofobi kavramının ilk defa ne zaman hangi
manada kullanıldığı, neyin islamofobi kapsamında sayılıp neyin sayı-
lamayacağı gibi bilgiler verdi. Geçmişten bugüne yayınlanan kitaplardan,
film, gazete, bilgisayar oyunları ve dergilerden sunduğu seçkide
islamofobinin ne şekilde tetiklendiğini somut örnekler üzerinden gösteren
Dr.Enes, ardından islamofobinin niçin belirdiğine dair katılımcılarla
müzakere yaptı. Yine katılımcı öğrencilerle birlikte söz konusu durumları
da dikkate alarak islamofobinin yaygınlaşmasını engellemeye yönelik
kısa ve uzun vadede ne tür çözümler önerilebileceği konuşuldu. Bu
bağlamda islamofobiyi engellemeye yönelik çabanın yapıcı ve gerçekçi
bir dille yapılması, bu çabanın söz konusu fikirlerin yayıldığı medya-
iletişim araçlarıyla yahut konferanslarla gerçekleşmesi, İslam’a dair
bilgisizlięin güvenilir bilgilerle giderilmesi, islamofobinin engellenmesi
için politik teşebbüslerde de bulunulması, uzun vadede ise olmazsa
olmaz olarak eğitimin gerekliliği gibi hususlar vurgulandı. Ayrıca derste
ortak bir Müslüman söyleminin olup olmadığı, eğer varsa unutulmuş
yönlerinin ne olduğu gibi meseleler de ele alındı.

Dr.Enes, ayrıca IIIT’nin de kurucusu olan İsmail Raci el-Faruki’nin
(1921-1986) ideal olarak ortaya koyduğu “Bilginin İslamileştirilmesi”
fikrinin IIIT tarafından halen uygulama sahasında devam ettirildiğini,
ancak “İslamileşme” ifadesi yanlış anlaşılmalara ve haksız eleştirilere

neden olduğu için yerine “entegrasyon” kavramının kullanılması yönünde bir karara vardıklarını, ancak burada kastedilenin İslam ve Batı'nın entegrasyonu değil; vahyedilen hakikatleri ve fiili varoluş durumunu okuyarak entegre etmek olduğunu da katılımcılarla paylaştı.

Programda verilen derslerden bir diğerini de IIIT'nin onursal yönetim kurulu üyelerinden Dr. Hisham Altalib verdi. Amerika ve Kanada üniversitelerindeki Müslüman Öğrenciler Topluluğu (MSA-Muslim Students Association)'nun ilk kurucu ve yöneticilerinden olan Dr. Hisham, öncelikle bu oluşumların tarihi sürecini, entelektüel problemlerle ilgilenmek üzere bağımsız akademik bir enstitü olarak IIIT'nin bu süreçte nasıl kurulduğunu anlatarak kendi deneyimlerini paylaştı; bu süreçte esas aldıkları değerleri ve ilkeleri de “Liderlik Geliştirme Programı: Niçin, Ne ve Nasıl?” isimli dersinde katılımcılara izah etti. “Ebeveyn & Çocuk İlişkileri” dersinde ise Dr. Hisham, günümüz ailelerinin yaşadığı temel problemlere dair tespitlerin ardından, çeşitli ayetlerden hareketle Kur'an'da vurgulanan aile yapısına dair özelliklere ve buradan hareketle söz konusu sorunların çözümü için bugün Müslümanlar olarak neler önerebileceğimiz konularında açıklamalarda bulundu.

Brüksel'de yer alan Epistemolojik Çalışmalar Enstitüsü Müdürü (IESE) Dr. Beddy Ebnou ise, “Uygulamalı Etik: İslam ve Batı” dersinde teorik bir disiplin olan etiğin, uygulamalı bir alan olarak ne şekilde anlaşıldığını, ne tür konularla ilgilendiğini izah ettikten sonra “adalet teorisi”nin İslam düşüncesinde ve Batı'da ele alınış tarzını, özellikle İbn Haldun ve John Rawls'un meseleye dair yaklaşımlarını mukayese ederek açıkladı.

“Kur'an'a Yaklaşımlar” isimli dersinde Allegheny Üniversitesi'nden Doç. Dr. Younus Mirza, çeviriler, tefsirler, son zamanlarda tartışılan el yazması Kur'an metinleri, Kur'an'ın yapısı, Kur'an ve İncil, modern teoloji gibi başlıklar ekseninde birçok konuya değindi. Bu bağlamda İngilizce'de yapılan Kur'an tercümelerinden sunduğu belirli örnekler üzerinden orijinal metindeki ritmi ve kafiyeyi esas alarak yapılan çevirilerin mana kaybına sebep olup olmadığı, akademik araştırmalarda hangi çeviri ya da tefsirlerden yararlanmanın daha verimli olacağı, yeni çıkan çeviri ve tefsirlerin özellikleri, entelektüel tarihi anlamak için tefsir geleceğinin iyi bilinmesinin gerekliliği, modern teolojideki gelişmeler

ışığında yazılan tematik eserlere dair örnekler gibi birçok husus ele alındı.

Programda ele alınan meselelerden bir diğeri de Dünya'nın muhtelif coğrafyalarında dikkate değer sorunlar yaşayan Müslümanlara ilişkindi. Bu çerçevede Kırım Taurida National Vernadsky Üniversitesi'nden Doç. Dr. Elmira Muratova "Kırım Müslümanları: Günümüz ve Gelecekteki Meseleler" başlıklı derste Kırımlı Müslüman tatarların tarihine dair bilgiler verdi. Özellikle 1783 sonrası süreci, Kırım'da Müslümanların nüfus oranlarının geçmişten bugüne nasıl azaldığı, önceki yıl yapılan seçimler neticesinde Rusya'ya bağlanan Kırım'da Müslümanların bu durumdan ne şekilde etkilendikleri gibi meseleleri izah ederek bu konuda katılımcılarda farkındalık oluşturdu. Son zamanlarda oldukça gündemde olan bir diğerköğrafya olan Çin ile alakalı olarak da, Harvard Üniversitesi'nde çalışmalarına devam eden Hale Eroğlu Sağerk, "Çin'de Müslümanlar ve İslam" dersinde söz konusu köğrafyaya dair bilgiler verdi. Geçmişten günümüze Çin'li Müslümanların durumunu izah eden, Çince konuşan Müslümanlar olarak da bilinen "hui"lerin durumlarına işaret eden Sağerk, özellikle merak konusunu olan ve katılımcıların sorularının yoğun olarak kendilerine ilişkin geldiğı Uygur bölgesi Müslümanlarına, onların huilerden hangi yönlerden farklılaştıklarına ve tabi tutuldukları muamele farklılığına, bölgede yaşanan sıkıntılara da ilişkin detaylı bilgiler verdi.

IIIT'nin kurucu üyelerinden ve yönetim kurulu eski başkanı olan, aynı zamanda Malezya İslam Üniversitesi eski rektörlerinden Prof. Dr. Abdulhamid Ebu Süleyman, katılımcıların kendisine yönelttiğı sorular çerçevesinde, kadınlara dair Kur'an ve hadislerde geçen bazı ifadelere ilişkin tartışmalar üzerinde durarak meselelerin nasıl anlaşılması gerektiğine dair yaklaşımını, oruç vakitleri, hac vakti ile alakalı önerilerini paylaştı. Özellikle "tecdid" ve "şûrâ"nın günümüz problemlerinin çözümü için olmazsa olmaz unsurlar olduğuna değindi.

Programda mevcut dersler yanında çeşitli söyleşiler de gerçekleştirildi. Bu çerçevede Atasoy Müftüoğlu'nun, Prof. Dr. Mahmut Kaya ve Nazife Şişman'ın konuşmaları ve tecrübe paylaşımları da akademik ve entelektüel anlamda katılımcıların istifade ettikleri etkinlikler oldu.

Programa katılan 13 farklı ülkeden sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında lisansüstü eğitime devam eden 32 öğrenci de ders bitimlerinde kendi çalışma alanlarına yönelik sunumlar yaptılar.

Ayrıca Trakya Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleşen kültürel gezi, katılımcılara Edirne'de mevcut tarihi mirası tanıma imkânı sağladı.

Yaz Okulu Kapanış Programı, İstanbul Yenikapı'da, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Medeniyetler İttifakı Enstitüsü ev sahipliğinde gerçekleşti. Kapanış programına ev sahipliği yapan enstitü müdürü Prof. Dr. Recep Şentürk, yaptığı "Açık Medeniyet" başlıklı konuşmada farklı medeniyetlerle birlikte yaşama imkânı sunan İslam'ın bu özelliği ile açık bir medeniyet örneği sergilediğini, bu özelliğinin hangi temellere dayandığını ifade etti. Programı düzenleyen kuruluşların temsilcilerinin de birer konuşma yaptığı program, katılımcılara sertifika takdimi ile son buldu.

Oldukça verimli bir şekilde geçen Türkiye Yaz Okulu'nun, hâlihazırda akademik çalışmalarına devam eden katılımcılara; gerek sosyal-beşeri bilimlerde, gerekse İslami ilimlerde Müslüman toplumları etkileyen, günümüzde öne çıkan ve dolayısıyla geleceğimizi de etkileyecek hususlara dair farkındalık kazandırma konusunda öncülük ettiğini, bu alanlarda öne çıkan meseleler, eser ve kişilerle tanışma fırsatı sağladığını söyleyebiliriz.

Programda dersleri veren hocaların farklı düşünme tarzlarına sahip oluşları da oldukça kayda değerdi. Böylelikle meselelere dair geliştirilen fikirlerin geniş yelpazesinin farklı yerlerinden seslenen düşünürleri katılımcılar tanıma fırsatı buldular.

Derslerin bitimindeki soru-cevap fasılları ve bununla beraber birlikte geçirilen süre zarfında akademisyenlerle ders dışı vakitlerde de farklı konularda müzakere etme şansı bulan katılımcılara program, akademik ufuklarını geliştirme imkânı sundu. Tüm bunlarla birlikte programın, farklı alanlarda çalışan, dünyanın farklı ülkelerinden, farklı üniversitelerden gelen katılımcılara; birbirlerini tanıma, çalışma alanlarını, ele aldıkları meseleleri birbirlerine sunma, Müslümanları ilgilendiren birçok meseleyi de müzakere etme konusunda bir imkân sunduğunu ifade edebiliriz.